

um ráðstafanir til að takmarka mengun frá álbræðslunni í Straumi.

Flm.: Magnús Kjartansson, Geir Gunnarsson.

Neðri deild Alþingis ályktar að skora á ríkisstjórnina að mæla svo fyrir, að tafarlaust verði komið upp fullkomnum hreinsitækjum í álbræðslunni við Straumsvík til þess að takmarka mengun svo sem kostur er.

Greinargerð.

1. október s. l. birtist í dagblaðinu Tímanum greinargerð frá Ingólfi Davíðs-syni grasafraeðingi, þar sem hann skýrði frá athugunum sínum á gróðri í Hafnarfirði og í Straumsvík. Var greinargerðin á þessa leið:

„Síðari hluta ágúst fór undirritaður nokkrar ferðir til Hafnarfjarðar að skoða garða. Trjágróðurinn var óvenju vesæll að sjá, einkum reyniviðartegundir, en einnig birki, víðir, heggur, hlynur og jafnvel ribsrunnar. Laufið var víða með þornaða, sérkennilega rauðbrúna jaðra. Ungir heggsprotar voru sums staðar vanskapaðir, dökkir og kringvafðir í endann. Hlynblöð hvítrákótt. Börkur á nokkrum reynitrjám skorpinn og óvenju dökkur. Toppar víða þurrir og visnir, einkum á stórum reynitrjám, og sómuleiðis greinar ofan til á trjánum. Trén laufguðust seint í vor og sum felldu laufið í byrjun júlí, þótt þau virtust laufguð að eðlilegum hætti í fyrstu.

Ég skoðaði laufið og fann ekki í því neinar skemmdir af völdum sveppa, og til frekari fullvissu sendi ég nokkur sýnishorn utan til rannsóknar og fundust þar heldur ekki sveppir í laufinu, en allt benti til þess, að um einhvers konar sviðnun væri að ræða, helzt loftborna. Samkvæmt efnagreiningu reyndust sýnishorn trjálaufs úr Hafnarfirði menguð af flúor. Við sumarbústað rétt hjá Straumsvík reyndist flúormengunin miklu meiri, bæði í laufi og grasi. Bendir það til, hvaðan hún er komin í hafnfirzku garðana. Lítur ekki vel út með trjárækt Hafnfirðinga, ef slíku fer fram til lengdar. Flúormengun gæti og hæglega borizt til Reykjavíkur frá Straumsvík, þó mistur þaðan leggi eðlilega oftar og meir yfir Hafnarfjörð. Hreinsitæki í verksmiðjunni virðist augljós nauðsyn.“

Í viðtali við Þjóðviljann 3. okt. s. l. greindi Ingólfur Davíðsson frá því, að efnagreining, sem framkvæmd var í Rannsóknastofnun iðnaðarins á sýnishornum af hinu mengaða svæði, hefði leitt í ljós, að flúorinnihald í hlyni hafi verið 49 p. p. m. (P. p. m. merkir einn hluti af milljón eða 1 mg í 1 kg), í reyni 50 p. p. m. og í furu 19 p. p. m. Til samanburðar má geta þess, að venjulega hafa aðeins mælt 5—10 p. p. m. í trjátegundum hér á landi.

Þessi frásögn Ingólfs Davíðssonar grasafraeðings vakti mikla athygli. Hins vegar brá svo við, að iðnaðarráðuneytið og forstöðumaður Rannsóknastofnunar iðnaðarins, Pétur Sigurjónsson, lögðu á það mikið kapp að reyna að gera rannsóknir og niðurstöður Ingólfs Davíðssonar tortryggilegar. Eru þau viðbrögð þeim mun furðulegri sem rannsóknir Ingólfs staðfesta aðeins það, sem áður var vitað. Álbræðslur eru engin nýlunda í veröldinni, og það er alkunna, að við slíka framleiðslu myndast úrgangsefni, sem spilla umhverfinu, og koma þar einkum til tjöruefni, brennisteinssambönd, áloxýdryk, krýólít, flúorvetni, kolsýra og kolsýringur. Flúorvetnið er talið hafa mest áhrif á umhverfið, og þau áhrif eru vel kunn. Þegar leyft var að koma upp álbræðslu í Straumsvík, var mönnum því vel ljóst, hvað af því mundi hljótast fyrir umhverfið, ef ekki yrði komið upp hreinsitækjum. Þetta var m. a. viðurkennt í frumvarpi til laga um lagagildi sammings milli ríkisstjórnar Íslands og Swiss Aluminium Ltd., um álbræðslu við Straumsvík, sem lagt var fram á 86. lögjafarþingi, 1965—66. Þar var á bls. 217—218 fjallað um mengun, og á síðari blaðsíðunni var sagt, að samkvæmt reynslu erlendis megi búast við því, að flúormagn í grasi og laufi verði 30—50 p. p. m. innan þriggja kílómetra fjarlægðar, en mengunin minnki síðan smátt og smátt með vaxandi fjarlægð. Niðurstöður þær, sem Ingólfur Davíðsson grasafraeðingur hefur gert grein fyrir, eru innan þeirra marka, sem hér voru sögð fyrir; þær staðfesta aðeins þá reynslu, sem kunn var frá öðrum.

Mengun frá álbræðslum hefur leitt til þess, að í þjóðfélögum, þar sem þekking er á sæmilegu háu stigi, er talið óhjákvæmilegt að hafa fullkomin hreinsitæki í slíkum verksmiðjum. Álbræðslan í Straumsvík er algert einsdæmi að því leyti. Ástæðan til þess, að eigendur verksmiðjunnar hafa þverskallazt við að ástanda hreinlæti síðarra manna, er sú, að hreinsitækin eru kostnaðarsöm og sómuleiðis rekstur þeirra. Voru það mikil mistök hjá íslenskum stjórnarvöldum að láta undan þessum ábatasjónarmiðum Swiss Aluminium, þegar álbræðslan var leyfð. Úr þeim mistökum þarf að bæta án tafar. Er þess að vænta, að skilningur á þeirri nauðsyn aukist, þegar mengunin er ekki lengur fræðileg vitneskja, heldur veruleiki, sem birtist í útliti gróðurs og hefur óhjákvæmilegt áhrif á menn og dýr.